

Pris: 30 kr.

Foreningen Danmark-Letland

Nr. 3 september 2023 31. årgang

ISSN 1901-5720

XXVII VISPĀRĒJIE
LATVIEŠU
DZIESMU UN
XVII DEJU SVĒTKI

Sangfestival i regnvejr under de danske kors optog i Riga

Indhold

Med barnebarn i Letland	3
"In corde meo" på Sangfestivalen	8
De lettiske borghøje	12
Nyheder fra LIAA	24
Vilis Pludons	37
Bestyrelsen	44
Foreningen....	45
KALENDER for 2023	47

Ivars Silis
SLÆDESPOR
fra mit livs eventyr

Lutherkirken
Randersgade 5 2100 Kbh Ø

Mød forfatteren
og fotografen
IVARS SILIS

Forlag KOUSTRUP & CO

Den 2. oktober kl. 19.00

Mød manden, der bruger havisen som sin motorvej,
tidevandet er hans almanak
og eventyret er hans ledestjerne.

Nyd også musikalsk indslag fra Københavns lettiske
kor *In corde meo*, dirigent Anda Dyrlund-Parbst og
det grønlandske kor *Aavaat*, dirigent Marco Crispo

ARRANGERES I SAMARBEJDE
mellem

Foreningen Danmark - Letland

Dansk - Estisk selskab

NORDEN
København

Oslo
NGO Netværk
Danmark

ENTRÉ kr. 30,-
inkl. kaffe & kage

**KØB DIN
BILLET HER**

Mandag d. 2. oktober
2023 kl. 19:00 til 21:00

Sted
Lutherskirke
Randersgade 5
2100 Kbh Ø

Arrangementet af-
holdes i samarbejde
mellem:

Foreningen Danmark –
Letland,

Dansk-Estisk Selskab,

Foreningen NORDEN
København og

NGO Østersø Netværk
ket

Kaffe/kage 30 kr.

Link til tilmelding:

<https://pasakumi.nemtilmeld.dk/5/>

Forsidefoto: 150 års fejring af den lettiske sang og dansefestival.
Foto Anda Dyrlund-Parbst

Deadline for næste nummer er 1. december 2023

Med barnebarn i Letland

”Det bliver nok sidste gang, jeg tager til Letland”, forkynder jeg under en af familiens mange fødselsdagsfejring. ”Så vil jeg med”, udbryder mit ældste barnebarn, ”jeg har aldrig været i Riga og vil gerne se den højskole, du har talt så meget om”.

Victoria er 27 år og arbejder som økonom i Nationalbanken. Hun skal ganske vist til Bali i sin 14 dages ferie i august, men kan få en ekstra fridag i juli. Opholdet i Letland bliver bare en forlænget weekend, men man kan nå meget på tre dage. Det viser sig at være en velsignelse at rejse med en person, der er ferm til det dér med den nye teknologi. Boardingkortene ligger på telefonen, og med lynhurtig selvfølgelighed klarer Victoria bagageboksene, som jeg ville have kludret en halv time foran for at åbne og lukke med en telefon.

Sent torsdag aften åbner vi døren til hotel Kristoffs med en kode - nøgler vil snart være en kulturhistorisk sjældenhed. Hotellet ligger på grænsen til den gamle bydel i Riga, men alligevel er der stille, så vi får en velfortjent nats søvn. Næste formiddag vandrer vi i strålende sol gennem byens blomstrende parker og ender i Albertagaden, hvor vi studerer de smukke, gamle bygninger i Jugendstil. Victoria lægger straks mærke til, at der i solidaritet med det krigshærgede Ukraine er mange flere blå og gule flag end hjemme. Både geografisk og tidsmæssigt er ”fjenden” tæt på.

I en spektakulær vintagecafé nyder vi en kop cappuccino. Her er stabler af gamle bøger, man frit kan læse i – dog helst ved brug af fremlagte hvide handsker. Glasskabe bugner af antikt porcelæn og vidner om fortidens selskabelig herlighed. Det

er som at være til te på Downton Abbey.

På vej for at finde en båd til en kanal- og havnerundfart støder vi ind i en stor udendørs udstilling af malerier fra den spanske guldalder. Vi kan sagtens fortabe os i de fantastiske scenarier, men bliver enige om, at vi ikke er i Riga for at se på spansk malerkunst. Så nødtvungent forlader vi Goya, Velázquez og alle de andre og iler videre. Formiddagens blå himmel er afløst af skummelt udseende sorte skyer, men vi er heldige og sætter os ind i en lille båd, netop som regnen begynder at høvle ned og får vandet i den ellers så fredelige kanal til at ligne et ocean i oprør. Da vi sejler ud i havneområdet, er det holdt op med at regne. De sorte skyer trækker østover og sender som en salut dramatiske lyn ned mod Daugavaflodens munding.

Solen bryder frem igen, så vi kan spise udendørs på en Lido restaurant, hvor maden er billig, rigelig og sund. Det er dér beboerne i Riga selv spiser, fik jeg engang at vide af en indfødt.

Det er dejligt at have et videbegærligt barnebarn. På vores vandring gennem byen stiller Victoria især spørgsmål om Sovjetunions sammenbrud. Hvad skete der? De dramatiske begivenheder i årene 1989-1991 er en selvfølgelig viden i mit liv, så jeg må minde mig selv om, at Victoria har en helt anden tidshorisont. Hun var ikke engang født dengang. Jeg fortæller og forklarer og råder hende til at læse Gorbatsjovs erindringer. Spændende og relativt let læst verdenshistorie.

Til min overraskelse vækker det obligatoriske besøg i Rigas store markedshaller ingen interesse hos min unge ledsager. Hun har ikke lyst til at shoppe, så vi forlader hurtigt området og finder efter lidt besvær frem til busstationen, hvor vi køber billetter til bussen til Nereta. Og knapt har vi fundet vores pladser, før generationsforskellen viser sig med største tydelighed. Victoria sætter straks airpods i ørerne og forsvinder ind i musikkens verden, mens jeg åbner en bog.

Efter to timers kørsel, et lille blund og synet af utallige storke møder vi Niels og Lis, værtsparret på Rite højskole, der henter os for at transportere os de sidste ti kilometer til skolen. Her venter en hurtig rundvisning, hvor vi særligt

beundrer bænken og bordet i mosaik kreeret af deltagerne på et kursus. ”Tænk at der her langt inde i Letland findes et fint lille stykke Danmark”, siger Victoria imponeret.

Bagefter følger et let aftensmåltid i det fri, akkompagneret af ildens knitren i brændeovnen, tranernes kalden og den fjerne trafikstøj fra hovedvejen til Daugapils. Niels fortæller nyheder: Der har netop været Nato topmøde i Litauens hovedstad, Vilnius, og han har læst, at den danske militære Nato lejr, der nu ligger 25 kilometer nord for Riga, skal flyttes til Aizkraukle i nærheden af Nereta, hvor der er bedre plads. Snart vil der være rigtig mange danskere i området.

Næste formiddag spadserer Victoria og jeg hen ad grusvejen, der fører forbi skolen for at studere den nærmeste nabo. Her kan vi se, hvilken skæbne der er overgået en bygning, som i Sovjettiden oplevede glans og herlighed. Det tidligere kulturhus er i løbet af få år faldet fuldstændig sammen. Et par unge mænd fra Riga har købt ejendommen, men har tømt den for alt brugbart materiale, har fældet nogle af træerne og efterladt synet af ruinen til de omkringboende. Vi forstår Lis og Niels' bekymring for, hvad der vil ske med deres velholdte og smukt restaurerede skolebygning, når

de engang ikke selv kan føre højskolen videre.

Om eftermiddagen kører Niels os på sightseeing i omegnen. Først nyder vi synet af den store sø Sauka. Lis og Victoria, der begge er vandhunde, blander sig med den lokale befolkning i søens lune vand og tager en dukkert.

Bagefter kører vi ad støvede grusveje til byen Lone (udtales Loarne), hvor der er byfest. På en stor mark, som tilhører et gartneri, er opstillet boder. I et telt spiller et band, og musikken kan høres viden om. Victoria spotter straks det ukrainske flag ved siden af scenen. Overalt vises der solidaritet. Da vi kommer tilbage til skolen, er underviseren på næste uges kursus ankommet fra Riga. Der er tilmeldt 23 deltagere, hvoraf 7 er børn. Et par kvinder har tjent en dagløn ved at gøre rent på skolen og har lagt rent sengetøj på alle senge. Alt er klar til endnu en række travle dage, men Victoria og jeg må desværre tage afsked næste formiddag.

Ved middagstid om søndagen duver vi behageligt vestpå i en moderne bus med aircondition. At der var aircondition i bussen, mærker vi tydeligt ved udstigningen i Riga i 29 graders trykkende varme.

Alle bagageboksene på busstationen er optagede, så vi trasker videre til togstationen, hvor vi er heldige at kunne komme af med Victorias rygsæk, min tonstunge skuldertaske og lille rullekuffert. Vi har et par timer, inden vi skal være i lufthaven og vælger at se den gamle bydel. Sveden hagler af den 80årige farmor, så besøget bliver overfladisk, for snart tyr vi til kølige indendørs

Frokost på Lidoen under Letlands beskyttende flag

80 årig farmor ser på Jugendstil.

Aarhus. Victoria bor med sin kæreste på Christianshavn, men hun forlader mig ikke, før jeg er vel inde i intercitytoget.

Hjemturen udvikler sig til et mareridt. Fint nok med togbus mellem Fredericia og Horsens, men det er surt at vente 45 minutter på Horsens station i, hvad der efter Rigas hedeølge føles som polarkulde. 11 grader er det kun, og selv om jeg tager en ulden trøje over mit tynde sommertøj, fryser jeg, som var vi i november. Kun tre forfrosne nattepassagerer er vi, som står på den øde station ved midnatstid og venter. Heldigvis er toget opvarmet, da det endelig kommer.

”Det var hyggeligt at have jer på besøg”, skriver Lis i en mail. ”Kom snart igen”. Måske bliver det alligevel ikke sidste gang, jeg er i Letland, men næste gang tager jeg over Billund.

rum i en café og senere i en forretning, hvor Victoria køber en palle af træ til minde om Letland.

De sidste euro bliver brugt til en taxa til lufthavnen, og endnu engang er vi heldige, for knapt er vi under tag, før et regulært uvejr bryder løs. Det lynrer og tordner og regner så heftigt, at det minder om begyndelsen på syndfloden. Over højtaleren hører vi, at flyet fra København er forsinket på grund af vejret. Alligevel når jeg sidste ordinære aftentog til

Foto og tekst Winni Østergaard

“In corde meo” på Sangfestivalen

Den XXVII Lettiske Sang- og XVII Dansefestival fandt sted fra den 30. juni til den 9. juli 2023 i Riga. I år var der et helt særligt fokus på festivalen, da der er gået 150 år siden den første sang festival blev afholdt i 1873. For os – som diaspora koret - var det tredje Sangfestival.

Under festlighederne var der mere end 60 begivenheder og koncerter rundt omkring i Riga - Mežaparks udendørscene, Daugava Stadion, Arena Riga, Ķīpsala, Letternes forsamlingshus, Viestura og Vermanes Have, Esplanade, Mikhail Chekhovs Russiske Teater, Lettisk National Opera, Letlands Universitet, Hansa-platformen, Domkirken og andre kirker i byen.

En af de centrale begivenheder for os som diaspora koret, var

Verdens letternes samlings-koncert, som fandt sted den 3. juli 2023 i Ķīpsala hvor vi fik mulighed for at møde alle de andre kor og dansegrupper fra hele verden. Denne Sangfestival havde (og har stadig) en meget speciel plads i mit hjerte, da det var min første! (Mange er overrasket over at høre det). Jeg skulle have været med i 2013 og 2018 sammen med Københavns lettiske kor *In corde meo*, men på grund af ulykkelige omstændinger var jeg begge gange des-

Foto Mareks Melecis

værre forhindret i at deltage. Så denne gang var det endnu mere særligt for mig – min første Sangfestival og i rollen som dirigent.

En af de mest ventede begivenheder på hele ugen var det festlige optog igennem byen. Over 40 000 deltagere gik fra kl. 10.00 – 19.30 igennem Riga med jubel, glæde og i de smukkeste folkedanse/kor-dragter, både børn, unge, voksne og seniorer. På Festivalens hjemmeside er det festlige optog beskrevet som en pragtfuld flod, der snoede sig rundt i hovedgaden i Riga, startende ved Frihedsmonumentet og sluttende ved Daile Teatret.

Da det var vores tur til at gå, regnede det. Men når følelserne og begejstringen er så højt oppe at køre, så kan ingen regn ødelægge turen igennem byen. Vi gik, vi sang, vi jubede og vi sluttede vores tur med vådt hår og våde kordragter. Det var det hele værd!

Festivalens åbningskoncert for deltagerne, den 2. juli, lige efter optoget, var en skøn oplevelse med masser af kendte lettiske sangere og sangerinder, med fællessang og mange hyggelige øjeblikke.

Efter alle de festlige dage med koncerter og events arrangeret for os, kom vores tur til at sidde i Mežaparks udendørsscene og øve repertoire af hele to planlagte koncerter. Ja, to koncerter med to generalprøver, som blev afholdt som koncerter med publikum, så faktisk var det 4 koncerter i alt. I år var det særdeles mange sange vi skulle lære og det var en hård forberedelses proces for korbranchen (ikke mindst for danserne), da vi havde meget kort tid til at lære 2 forskellige repertoarer.

Uanset vejret, var vi over 16 000 sangere, der tilsammen

Anda er klar til sangfestival

Indkøb af blomster til krans i håret

skulle finde en fælles klang at synge i, for både os selv og ikke mindst for alle de besøgende til koncerterne. Det skal siges, at det var historisk, meget kraftfuldt og emotionelt for os alle sammen, der var tilstede – det var jo allerførste gang, at så mange fornedes i sangen på den nye udendørscene “Sidraba birzs” (på dansk – *Sølvlund*).

Som sagt, var der to planlagte koncerter – den ene var den store

korkoncert ”Tīrums. Dziesmas ceļš.”, oversat til dansk – *Marken. Sangvejen*. Koncertprogrammet omfattede både arven fra tidligere sangfestivaler og værker, der kunstnerisk udtrykte lettisk identitet, folkets frihed, respekt for fædrelandet, forfædres arv og fremtidens åbenbaringer. Der blev også sunget en del nye værker, specielt komponeret til denne sangfestival.

Den anden koncert var finalekoncerten “Kopā augšup” (dansk – *Sammen op af*), som var en hyldest til de 150 år! Der deltog alle kor – blandede-, dame-, herre-, senior-, børne- og ungdomskor, blæseorkester, folkegrupper og andre.

Til begge koncerter blev vi dirigeret af meget kendte, elskede æresdirigenter.

Traditionen tro, er der efter den afsluttende koncert, fællessang til tidligt om morgenen. En gang hvert femte år danner Sang- og Dansefestivalens deltagere, tilskuerne og festivalens arrangører et stort fælleskor og synger deres yndlingsange fra hjertet hele natten.

Der var desværre en del kritik fra folk til denne sangfestival

- både for security behandling af deltagerne (taskerne skulle tjekkes, vandflasker måtte ikke bringes ind osv.) og for manglende måltider og andre problemer. Men jeg synes, at når man tænker på, hvor stort dette arrangement var, og hvor mange ting man skal have styr på, så kan man altså ikke undgå nogle fejl og mangler. Arrangørerne har dog lovet at tage hensyn til anbefalingerne og vil forsøge at gøre det bedre til den næste festival.

Begejstringen sejrede dog unægteligt over kritikken. Denne Sangfestival var virkelig visuelt imponerende, også for os selv som deltagere.

Hvis du ikke var til stede og har lyst til at opleve en lille smule af årets Sang- og Dansefestival, har jeg en anbefaling. I samarbejde med LTV (Letlands tv-kanal) og den tyske tv-kanal "ZDF" har det europæiske offentlige kulturmedie "Arte" produceret et mere end en time langt retrospektiv af XXVII Lettisk Sang- og XVII Dansefestival. I starten af videoen er der lidt interviews, som både findes på lettisk, tysk og engelsk. Mediet tilbyder også franske og tyske undertekster. En skøn måde at opleve festivalen derhjemme på skærmen:

<https://www.arte.tv/de/videos/115742-000-A/lettisches-sing-und-tanz-fest-2023/>

Jeg er så stolt, glad og føler mig bæret over at få lov til at være en del af dette meget unikke (på global plan) arrangement. Må sangen klinge længe og må benene ikke blive trætte af at danse!

*Anda Dyrlund-Parbst
Dirigent for Københavns
lettiske kor IN CORDE MEO
og for Forenet lettiske kor i
Danmark 2023*

Den nye scene Sidraba Birzs

De lettiske borghøje

af Per Nielsen

Når man begiver sig ud på landet i Letland og ser sig om efter seværdigheder, støder man ofte på ordet Pilskalns (= borg-høj)¹. Man møder dem overalt, ved større og mindre byer, ved floder og søer eller godt gemt i skovene. Det sidste gælder mest for de borghøje, der er fundet efter årtusindskiftet. Der er registreret knap 500 borghøje i Letland, og antallet stiger i takt med, at man har taget nye undersøgelsesmetoder i brug. Godt og vel 100 af disse borghøje er til dato blevet arkæologisk undersøgt, og på det grundlag har man konkluderet, at de ældste høje er helt tilbage fra Letlands bronzealder (1500 - 500 f.Kr), f.eks. borghøjene i Daugmale og Padure.

Befolkningsgruppernes fordeling fra det 9. til 12. årh. e.Kr.

Kilde: Lettlands viele Völker. Archäologie der Eisenzeit von Christi Geburt bis zum Jahr 1200.

Borghøjene er be-fæstede bosættelser eller forsvarsanlæg bygget af de oprindelige lettiske folkestammer, som bestod af fem hoved-grupper (se kor-tet): kurlændinge², selenere, semgallere, latgallere og liver.

Borghøjene varierer meget i form og størrelse, fra ganske små simple høje til store avancerede forsvarsanlæg. Ofte har man udnyttet de

naturlige bakker og forhøjninger i landskabet.

1 Det lettiske ord pilskalns (flertal: pilskalni) er dannet af ordene pils (= borg) og kalns (= høj/bakke).

2 Kurlændingene er de eneste af de lettiske folkestammer, som Adam af Bremen omtaler ved navn i sin beskrivelse af folkene i Norden fra omkring 1075 e.Kr. Han beskriver dem som "...grusomme, og på grund af deres overdrevne afgudsdyrkelse søger alle at undgå dem."(Adam af Bremen, s. 36).

*Daugmale pilskalns, fotografert under en arkæologisk udgravning i 1936. De arkæologiske udgravninger har vist, at borgen har været brændt ned og genopbygget mindst 14 gange.
Kilde: Wikipedia.*

Borghøjene findes ikke kun i Letland; men er udbredt i hele det baltiske område, og de havde ikke kun forsvarsmæssige

formål. Nogle af de største har også haft administrative funktioner og været kulturelle og økonomiske centre.

De lettiske borghøje var generelt en del af et kompleks bestående af en borg med en bebyggelse inden for selve borgen eller omkring den, med en eller flere gravpladser i området samt nærliggende kultpladser. Nogle borge har været meget store og rummet et regionalt magt- eller handelscentrum. Mens de mindste borghøje, hvis de ligger et sted, hvorfra man kunne overvåge landskabet, måske blot har været forposter eller de har været tilflugtborge, hvor man kunne søge hen i ufredstid, hvis de ligger dybt inde i skovene.

I løbet af ældre lettisk jernalder (1-400 e.Kr.), hvor balterne lærte sig at udvinde jern af den lokale myremalm, blev en del af de lettiske borghøje (som f.eks. Ķivutkalns) forladt. Tilsyneladende var der områder, som af ukendte årsager blev affolket.

En ny periode i borghøjenes historie begyndte i det 5.-8. århundrede e.Kr., hvor man anlagde mange nye borghøje. Hvorfor det skete, ved man ikke med sikkerhed. Flere af de nye borghøje blev anlagt langs floderne, sandsynligvis for at sikre de vigtige handelsruter.

En anden forklaring kan være den ufred, der cirka mellem år 200 og 700 århundrede e.Kr. fulgte med folkevandringstiden, hvor hunnernes invasion skabte store migrationsbølger over det meste af Europa – goterne, vandalerne og frankerne samt

Den store og meget lange borghøj i Talsi. Borghøjen er en 30 m høj bakke med kunstigt stejle skråninger. Rundt om højen blev der anlagt en terrasse. Talsi-højen regnes som en af de største og bedst befæstede borghøje i det gamle Kurzeme. Foto: Per Nielsen.

slaviske og germanske folkeslag flyttede sig over lange afstande i denne periode. Balterne måtte beskytte sig mod de fremmede horder, der hærgede og plyndrede. Det er nok heller ikke uden grund, at vikingerne kaldte landene på Østersøens østkyst for Garderike ("højens land").

I løbet af det 10.-11. århundrede e.Kr. blev flere af borghøjene til rene militære anlæg med en stærk befæstning (som f.eks. borghøjene i Tērvete, Talsi og Mežotne). Nogle af dem har også været vigtige politiske centre i lokalområderne i denne periode, som var præget af magtkampe mellem de lokale aristokratier.

De fleste af de lettiske borge blev ødelagt eller forladt i løbet af 1200-tallet, hvor de kristne drog på korstog mod de ugudelige baltere. Miseren begyndte i år 1201, da den tyske biskop Albert og hans kristne lejesvende gik i land ved Riga. I de områder, vi i dag kender som Letland og Estland, satte tyske og danske korsriddere sig det mål at omvende den hedenske baltiske befolkning til kristendommen – et projekt, som de lokale beboere ikke var helt indforståede med. De satte sig ofte til modværge, og korsridderne måtte med sværdet overbevise balterne om den almægtige kristne guds fortræffeligheder for

herefter i samme ånd at belønne sig selv med lokalt jordisk gods og guld for den store dåd. Trods de fremmede ridders overlegenhed på slagmarken – de kom til landet med den tids nyeste og allermest avancerede militære isenkram, så som rustninger, armbrøste, diverse kastemaskiner og erobrings-tårne samt at de hurtigt byggede sig solide borge af brændte sten, en byggeteknik, som balterne slet ikke kendte til – tog det korsridderne godt hundrede år at få den fulde kontrol med det skovrige og sumpede baltiske område, der blev forsvaret af spyd- og sværdkæmpende baltere, hvis borge var bygget af træ.

Det var kun det lettiske og estiske område, som det lykkedes korsridderne at erobre, og det var ikke mindst fordi man flittigt brugte list og havde held til at spillede lokale indbyrdes stridende befolkningsgrupper ud imod hinanden.

Litauerne derimod lurede straks lunten og var betydelig bedre til hurtigt at organisere sig, stå sammen og forsvare deres land. Litauerne fik korsridderne, trods ellers ihærdige forsøg, aldrig bugt med³. Tværtimod led ridderne gang på gang sviende nederlag.

Letterne og esternes borge blev ødelagt eller brændt ned til grunden og korsridderne byggede deres egne stenmurede borge; sommetider ovenpå en eksisterende lettisk borghøj, som f.eks. ridderborgen i Dobeles, eller lige i nærheden af en hærget lettisk borghøj, som fik lov at stå i ruiner til skræk og advarsel.

Hist og her blev der indgået fredsftaler og enkelte af de lettiske borge forblev i brug helt op i 1300-tallet. Herefter er de lettiske borges epoke slut og fortællingen om dem glider ud i glemslen de næste mange hundrede år sammen med historien om de oprindelige baltiske folk, hvoraf enkelte af folk

---

³ Litauen var et af de sidste lande i Europa til at blive kristne. Dette skete i 1386 da Litauens storfyrst Jogaila lod sit land indgå i en personalunion med Polen, giftede sig med den polske kronprinsesse Jadwiga, lod sig omvende til katolicismen og blev konge af Polen. Litauen var i union med Polen, indtil begge lande blev indlemmet i Rusland i 1795.

stammerne helt forsvandt.⁴

De tyske korsriddere og de nybyggere, der fulgte med dem, blev det nye herrefolk i Livonia⁵ (i store træk det område, vi kender som Estland og Letland) og den lokale befolkning blev livegne undersåtter og generelt betegnet som undeutsche, de ikke-tyske.

I slutningen af 1700-tallet opstod der i dønningerne fra den nye kulturhistoriske periode i Europa, Oplysningstiden (fra ca. 1700 til ca. 1800), en interesse blandt baltertyskerne for den oprindelige lokalbefolknings historie og folkløse. Man dannede Gesellschaften für Altertumskunde, selskaber for forhistorie og arkæologi (Jelgava 1816 og Rīga 1834), som grundlagde lokale museer og arkæologiske samlinger. Den baltertyske sprogforsker Georg Heinrich Ferdinand Nesselmann (1811-1881)⁶ var den første der i 1845 introducerede ordet "baltisk" som en samlet lingvistisk betegnelse for de tre baltiske sprog, preussisk, litauisk og lettisk. Det var baltertyske forskere som August Johann Gottfried Bielen-

---

4 For eksempel preusserne, et gammelt baltisk folkeslag, som levede i området mellem floden Weichsel i Polen og Klaipėda-regionen i Litauen. Preusserne talte gammelpreussisk, et vestbaltisk sprog, der hører til den samme gren af baltiske sprog som litauisk og lettisk. Adam af Bremen omtaler omkring 1075 e.Kr. preusserne som "...civiliserede mennesker, som bringer hjælp til folk, der er i havsnød eller trues af sørøvere. Guld og sølv interesserer dem ikke synderligt." (Adam af Bremen, s. 38). Preusserne var hedninge og området blev i løbet af 1200-tallet erobret af de tyske korsriddere. Den oprindelige befolkning blev enten slået ihjel, fortrængt af de tyske nybyggere eller germaniseret. Det gamle preussiske sprog overlevede blandt dele af befolkningen helt frem til 1700-tallet, hvor man formoder, at den sidste person, som kunne tale sproget, døde.

5 I 1346 solgte den danske konge Valdemar Atterdag hertugdømmet Estland til Den Tyske Orden, og herefter var stort set hele området under tysk dominans i flere århundreder.

6 I midten af 1840'erne gav Nesselmann sig i kast med sproghistoriske studier af det baltiske sprogområde. Han udgav *"Sprache der alten Preußen"* (1845), en *"Wörterbuch der litauischen Sprache"* (1850) og *"Litauische Volkslieder"* (1853), og endelig i 1873 *"Thesaurus linguae Prussicae"*. Hans interesse for forholdet mellem baltiske og de indoeuropæiske sprog kom bl.a. til udtryk ved, at han i *"Wörterbuch der litauischen Sprache"* arrangerede de litauiske ord efter deres rødder i forhold til sanskrit.

stein⁷ og Karl von Lōvis fra Menārs⁸, der foretog de første egentlige studier af de lettiske borghøje.

I 1850'erne opstod bevægelsen Jaunlatvieši (= Nyletterne), som i høj grad var med til at skabe en øget national selvbevidsthed blandt letterne selv samt en voksende interesse for deres egen folkløse og forhistorie. Det er som bekendt sejrherrenerne, der skriver historien og fortællingen om letterne var begrænset til stort set kun at være fodnoter i middelalderens og renæssancens baltertyske annaler.

Letten Ernests Brastiņš (1892 -1942)⁹ var egentlig billedkunstner, men i 1921, da Letland var en purung stat, blev han leder af Krigsmuseet i Rīga. Han var den første, der fra 1922 og frem systematisk besøgte og undersøgte alle de på det tidspunkt 282 kendte borghøje i Letland. Han nåede at udgive fire bøger om de lettiske borghøje¹⁰ – med beskrivelser, mål, kort og fotografier, der siden har været af fundamental betydning for den videre lettiske forskning i borghøjene. Borghøjene findes i mange varianter. August Bielenstein var den første, som i midten af 1800-tallet forsøgte at klassificere de lettiske borghøje:

1) en fritliggende borghøj med stejle skråninger, men uden volde og voldgrave (f.eks. Marga kalns)

2) en borghøj med flere volde og grave (f.eks. Embūte pilskalns):

⁷ Baltertyskeren August Johann Gottfried Bielenstein (1826-1907) var luthersk præst og sprogforsker. Han er en af pionererne inden for lettisk etnografi, folkløseforskning og arkæologi, bl.a. foretog han i 1866 en udgravning på borghøjen i Tērvete. Fra 1866 til 1899 beskrev han mange borghøje i Letland og Litauen og forsøgte at identificere hvilke af balternes borghøje, som er nævnt i de gamle krøniker.

⁸ Baltertyskeren Karl von Lōvis fra Menārs (1855-1930) var kartograf og interesserede sig mest for den tyske ridderordens borge i Baltikum, men udgav i 1910 *Die heidnische Wallburgen und urchichtlichen Grenzen*.

⁹ Ernests Brastiņš er en kontroversiel personlighed i lettisk historie. I 1926 grundlagde han "Latvijas Dievturu Draudzi" (= Den lettiske Guds kirke) – et religiøst selskab, han selv betegnede som gendannelsen af den hedenske lettiske religion, og han var selv den første leder af menigheden. Den nye trosretning havde nære forbindelser til de lettiske højreekstremistiske organisationer "Ugunkrusts" og "Perkonkrusts" og i 1935 blev menigheden forbudt.

Efter den første sovjetiske besættelsen af Letland den 6. juli 1940 blev Brastiņš arresteret og deporteret til Rusland. Han blev anklaget for at være et socialt farligt element og leder af en kultorganisation, der udførte kontrarevolutionær aktivitet. Han blev dømt til døden den 27. december 1941 og skudt den 28. januar 1942.

¹⁰ *Latvijas pilskalni. Kuršu zeme*. Rīga 1923; *Latvijas pilskalni. Zemgale un Augšzeme*. Rīga 1926; *Latvijas pilskalni. Latgale*. Rīga 1928; *Latvijas pilskalni. Vidzeme*. Rīga 1930.

Borghøjen i Kandava, som ifølge legenden skjuler en sunken kirke. Højens skråninger er 10 meter højde og meget stejle. På den nordlige side af højen er der anlagt en 36 m lang vold. Foto: Per Nielsen.

- 3) en borghøj med vold hele vejen rundt og et plateau (f.eks. Tukums pilskalns);
- 4) en separat borghøj med en forhøjning på plateauet (f.eks. Kandava pilskalns);
- 5) en borghøj bygget på en bakkekam med volde og voldgrave i begge ender (f.eks. Ķentes pilskalns);
- 6) En borghøj bygget for enden af en landtunge, hvor to floder løber sammen, men befæstet med voldgrave og volde på indgangssiden (f.eks. Daugmale).

Ernests Brastiņš, der i 1920'erne forskede i de lettiske borghøje, valgte at opdele borghøjene i grupper efter deres formål:

- 1) befæstede anlæg – med palisader;
- 2) befæstede storgårde (typisk for jernalderen);
- 3) tilflugtsborge i skove.

Ādolfs Stubavs¹¹ introducerede i 1974 en typologi for de lettiske borghøje baseret på forsvarsanlæggenes særpræg:

- 1) en fritliggende høj med et cirkulært fæstningssystem;
- 2) et fæstningsværk af Kaupre-typen – et befæstet bakkefremspring ud i en sø eller hvor to floder mødes – med en eller flere volde for enden af plateauet;
- 3) fritliggende høj med en jordhøj på plateauet;
- 4) en høj med en halvcirkelformet eller hesteskoformet befæstning;
- 5) borghøje i oplandet.

Juris Urtāns¹², en markant forsker inden for de seneste årtiers studier af de lettiske borghøje, byder ind med en mere

¹¹ Ādolfs Stubavs (1913-1986), lettisk historiker og arkæolog, leder af Institutet for Arkæologi ved Letlands Universitet (1958-1970) og en af sovjettidens få fremtrædende forskere inden for lettiske borghøje.

¹² Juris Urtāns (f. 1952), lettisk historiker og arkæolog.

simpel typologi:

- 1) en høj med et jævnt plateau uden volde og voldgrave;
- 2) en høj med en eller flere volde på den ene side;
- 3) en høj med en eller flere volde i hver ende.

Dertil kommer at arkæologerne fra tid til anden står over for borghøje, som ikke er blevet bygget færdige eller måske bygget i hast og kun været i brug i en ganske kort periode og derfor kan være vanskelige at erkende i terrænet.

Den folkelige interesse for borghøjene har ændret sig over tid. Under letternes første opvågning i sidste halvdel af 1800-tallet fik borghøjene ikke kun historisk interesse, de blev også et symbol på letternes frihed og kamp for selvstændighed i forhistorisk tid – en del af letternes kollektive erindring, som stadig var synlig i landskabet.

I mellemkrigstiden, Letlands første selvstændighedsperiode, blev det populært at forskønne borghøjene med træer og buske. En smuk tanke, men desværre til stor skade for højenes uudgravede kulturlag. Samtidig blev mange borghøje populære udflugtsmål og samlingssteder ved alle mulige politiske, kulturelle, historiske eller sportslige begivenheder.

I sovjettiden blev der lagt en dæmper på borghøjenes særlige arkæologiske betydning, og man slog hårdt ned på de nationalpatriotiske manifestationer, der ellers havde foregået ved højene. I den sovjetiske historieskrivning hed det bl.a., at letternes broderlige fællesskab med den russiske nation i kampen mod tysk aggression var grundlagt helt tilbage i den tidlige middelalder og nåede sit højdepunkt med sejren over fascisterne i 2. Verdenskrig.

De lettiske borghøje nød i sovjettiden ikke længere samme grad af beskyttelse som historiske monumenter, som under Letlands første selvstændighedsperiode. Borghøjen Kivutkalns (som havde været plaget af skyttegrave under 1. Verdenskrig) blev oversvømmet, da det nye vandkraftværk ved Daugava stod færdigt i 1974. Kentes pilskalns ved Ogre blev brugt som grusgrav i sovjettiden – en skæbne, der i øvrigt overgik flere andre lettiske borghøje i denne periode.

Siden 1991, Letlands anden selvstændighedsperiode, først og

Den rekonstruerede træborg i Tērvete, som rummer et interessant lille museum. Træborgen er et privat projekt, bygget af Normunds Jērums og en række frivillige, uden brug af moderne værktøj og maskiner. Foto: Per Nielsen.

Artiklens forfatter på toppen af borghøjen Tērvete

fremmest efter årtusindskiftet, er der gjort en stor indsats for at gøre borghøjene til turistattraktioner. Flere steder, bl.a. i Tērvete, Lielvarde og Jaunpils Kartavu kalns, har man for-

søgt at genskabe borghøjenes gamle træfæstninger, dels med udgangspunkt i viden fra de arkæologiske undersøgelser, dels med inspiration fra de træborge, som kendes fra Sibirien. Mange af borghøjene har referencer til legender i den lettiske folkløse, f.eks. borghøjen i Kandava, der ifølge et sagn skjuler en sunken kirke i højen, eller den store borghøj i Talsi, hvorom Bielen-

stein har noteret følgende legende:

I gamle dage lå der en smuk træborg på borghøjen i Talsi, hvor Kurlands mægtige konge Visvaldis boede og regerede sammen med sin smukke datter, prinsesse Nāroni. Da Visvaldis var ved at blive gammel, håbede han at finde en ægtemand sin datter, men den excentriske Nāroni ville ikke giftes! Hun kedede under de lange søvndyssende ceremonier med alle de fornemme vindtørre gæster på borgen. Hun ville meget hellere være ude i naturen – i skovene og engene. Allermest holdt hun af at sidde på ryggen af sin elskede hest Bērīš og galopere i fuld fart ud

over bakkerne og gennem dalene. Fordi prinsesse Nároni så ofte udeblev fra sine repræsentative pligter på borgen, besluttede kong Visvaldis at bede den onde heks fra den mørke Dundaga-skov om hjælp. Heksen gav kongen en lille fortryllet sangfugl, der altid ville følge hans datter og højlydt signalere, hvis hun var i fare. Prinsesse Nároni tog ærbødigt imod gaven fra kong Visvaldis, for hun holdt uendelig meget af sin far, selvom denne ledsagerfugl forekom hende at være fuldstændig overflødig, for hun bar altid en lille dolk på sig, hvis hun skulle få brug for at forsvare sig. Desværre blev Jurcis, søn af den onde heks, forelsket i den smukke prinsesse. Men han var klog nok til at forstå, at han ikke havde en chance for at vinde Náronis hjerte, så han besluttede at kidnappe pigen ved hjælp af sin magiske kappe. Jurcis kendte til sangfuglen, der beskytter prinsessen. Med bønner og trusler fik Jurcis langt om længe lokket hemmeligheden bag sangfuglens fortryllelse ud af sin mor, heksen. En dag, da Nároni var ude på en af sine sædvanlige rideture på Bērīš, besluttede Jurcis, at det var tiden til at skride til handling. Han tog sin magiske kappe på og fulgte efter Nároni, som uvidende om faren red af sted på Bērīš, ledsaget af sangfuglen. Jurcis fløj hen over de tre, mumlede de magiske ord og sangfuglen var sat ud af spillet. I et nu greb Jurcis fat i prinsessen, trak hende ind under sin magiske kappe for at flyve væk med hende til Dundagas skumle skove og skjule sig med hende dér for altid. Men Nároni var ikke den, der gav op uden kamp. Hun trak sin dolk og skar det ene stykke efter det andet af Jurcis' magiske kappe. Der, hvor et stykke af kappen faldt til jorden, blev der dannet en sø. Det er derfor, der den dag i dag er så mange søer omkring Talsi. Efterhånden blev kappen mindre og mindre og den kunne ikke længere holde de to flyvende. De styrtede begge til jorden, og det sidste stykke af kappen blev til den sø, som senere fik navnet Talsi-søen. I samme øjeblik kastede den onde heks en forbandelse over Talsi-højen, og borgen med alle dets indbyggere sank ned i dybet under borghøjen. Sagnet fortæller, at hvis det en nytårsaften, mens midnatsklokken endnu slår tolv, lykkes et menneske at løbe hele vejen rundt om borghøjen i Talsi, vil forbandelsen blive ophævet og borgen med konge Visvaldis, prinsesse Nároni

og alle dens indbyggere vil igen rejse sig fra dybet.

Jeg ved ikke, hvor mange der i tidens løb har forsøgt at løbe hele vejen rundt om borghøjen i Talsi nytårsaften, mens midnatsklokkerne endnu slår. Men sidst jeg så højen, lå Visvaldis' borg stadig gemt i dybet.

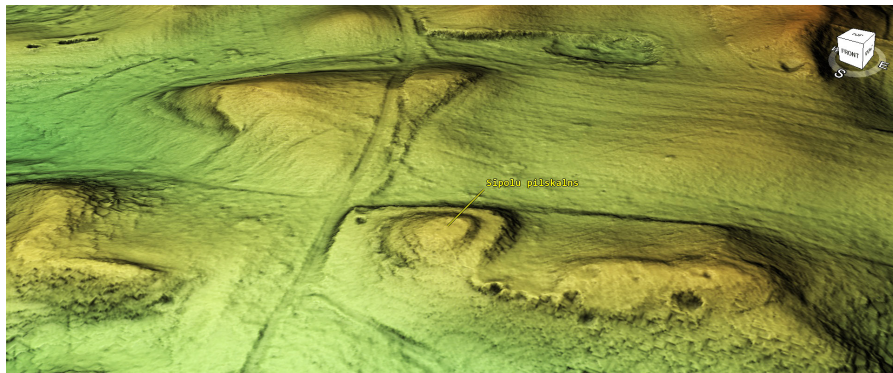
Siden 1985 har arkæologer i Vesten haft adgang til en ny undersøgelsesmetode, som har vist sig særdeles brugbar i søgningen efter ukendte fortidsminder i landskabet: LiDAR-scanning¹³. LiDAR er en laserteknologi, som bliver brugt til at måle afstand mellem en LiDAR-enhed og den overflade, som laserstrålen rammer. LiDAR bruger enten ultraviolet, synlig eller infrarød laser til at måle afstanden mellem LiDAR-enheden og overfladen. Når man LiDAR-scanner en jordoverflade fra luften, kan man danne et meget præcist tredimensionelt billede af terrænet. Det er en lidt kostbar affære, men samtidig en meget effektiv metode, som giver mulighed for på relativt kort tid at finde ud af, hvilke særlige træk på jordoverfladen, der skjuler sig, f.eks. under træernes løv i et tæt bevokset skovområde. Herefter kan specialister tolke, om der er en hustomt, en voldgrav eller en borghøj. LiDAR-scanning har kort sagt givet arkæologerne mulighed for at registrere forhistoriske anlæg ude i naturen, som det ellers kan være meget vanskeligt at erkende med det blotte øje.

I perioden fra 2018 til 2021 har det lettiske kulturakademi (LKA) gennemført et forskningsprojekt med LiDAR-scanning, ledet af arkæolog Juris Urtāns, hvor opgaven var at finde så mange ukendte borghøje som muligt. Projektet har været en succes. I løbet af de tre år undersøgelsen stod på, opdagede arkæologerne 42 hidtil ukendte borghøje, hvilket er betydeligt flere, end arkæologerne havde registreret siden afslutningen på 2. Verdenskrig og frem til projektets start. De fleste af disse nyopdagede borghøje ligger i Latgale.

Letland har i dag 482 fredede borghøje, og de fleste af dem er frit tilgængelige for interesserede. Arkæologen Juris Urtāns kalder Letland for borghøjenes land og understreger, at borghøjene er den visuelt mest betydningsfulde type arkæologiske monumenter i landet. Borghøjene har ikke kun inte-

¹³ LiDAR er en forkortelse for "Light Detection and Ranging".

resse som arkæologiske forskningsobjekt; men spiller også en vigtig rolle for dannelse af lokal identitet og national selvbevidsthed, udvikling af de kulturelle og historiske landskaber

og nye turistattraktioner.

3D-model af borghøjen Sīpolu pilskalns. Se 3D-modeller af lettiske borghøje på: <https://www.latvijas-pilskalni.lv/bezmaksas-3d-mode-li/> Foto: opendata.latvijas-pilskalni.lv/Pilskalnu_3D_modelji

Kilder:

Francis Balodis: *Die lettischen Burgberge*. I: Fornvännen nr. 24 1929, s. 270-295.

http://kulturarvsdata.se/raa/fornvannen/html/1929_270

Augusts Johans Gotfrīds Bilenšteins: *Die altlettischen Burgberge Kurlands*. I: Magazin der Lettisch-literarischen Gesellschaft. Mitau, 1869. Bd. 14, Stk 2. s. 54-65.

Adam af Bremen: *Beskrivelse af øerne i Norden*. Aarhus 1978.

Volker Hilberg, Petra Woidt, Christof Krauskopf (red.): *Letlands viele Völker. Archäologie der Eisenzeit von Christi Geburt bis zum Jahr 1200*. Udstillingskatalog, Landesmuseen Gottorf, Schleswig 2009.

Normunds Jērumis: *Tērvetes pilskalna aizsardzības konstrukcijas un ziemeļu terases apbūve*. I: Arheoloģija un etnogrāfija, Rīga, 2014, vol. XXVIII, s. 62-83.

Letlands borghøje <https://www.latvijas-pilskalni.lv/>

Letlands borghøje på kort <https://dainavs.wordpress.com/2015/06/17/latvijas-pilskalnu-kartes/>
Juris Urtāns: *Arheoloģija un folklorā. Latvijas svētvietas un pilskalni*. I: Latvijas Zinātņu akadēmijas Vēstis. A daļa. Sociālās un humanitārās zinātnes, Rīga 2012, vol. 66, nr. 5/6, s. 19-25.

Juris Urtāns: *Latvijas austrumu daļas jaunatklātie pilskalni*. Rīga 1995.

Juris Urtāns: *Augšzemes pilskalni*. Rīga 2006.

Juris Urtāns, Jānis Asaris: *Latvijas rietumu daļas jaunatklātie pilskalni*. Rīga 1998.

Juris Urtāns, Ieva Pīgozone, Rita Treija, Ieva Vītola: *Kalnā bija stalta pils. Latvijas pilskalni un to teikas*. Rīga 2008.

Juris Urtāns: *Jaunatklātie pilskalni Latvijā 1998.-2021.* Rīga 2022.

Manvydas Vitkūnas, Gintautas Zabiela: *Baltic hillforts: unknown heritage*. I: Society of the Lithuanian Archaeology. Vilnius 2017.

https://www.academia.edu/38476807/Vitkunas_M_Zabiela_G_Baltic_hillforts_unknown_heritage_Vilnius_Society_of_the_Lithuanian_Archaeology_2017_88_p

Nyheder fra LIAA

Sang- og dansefestival frimærker

Foto: Publicitātes attēls, Forfattere: LSM.lv

I anledning af 150-året for den lettiske sangfestival har det lettiske postvæsen udstedt to frimærker, der symboliserer festivalens historie og dens fremtid.

Den nominelle værdi af hvert nyt frimærke er EUR 1,65, svarende til forsendelser af op til 20 gram i Letland internt. Der er også udgivet en særlig kuvert på 1.000 eksemplarer med frimærker.

Mærkerne er designet af kunstneren Arta Ozola-Jaunarāja.

VIDEO: Sang- og dansefestivalens store finale

Dziesmu un deju svētki 2023

Forfattere: LSM.lv

Fra 30. juni til 10. juli blev den XXVII lettiske sang- og XVII dansefestival afholdt i Riga med festligheder, musik og dans. Den store finalekoncert, "Upward Together", er dedikeret til 150 års sangfestivaltradition og et ønske om en lysere fremtid sammen for os alle.

I Mežaparks, optrådte blandede, dame, herre, senior, børne, og ungdomskor samt blæseorkestre og koklespillere.

Hvis I som læser dette overhovedet har mulighed for det, bør I unde jer selv at høre og se bare noget fra den 5 timers video fra den store finale:

<https://eng.lsm.lv/article/features/video/09.07.2023-video-song-and-dance-festival-grand-finale.a514850/>

Det er virkelig en stor oplevelse at høre, ikke kun for musiker-skere men for enhver.

Hvis I synes det er for svært at indtaste hele den lange web adresse kan I gå ind på Foreningens hjemmeside og finde bla-det og så klikke på linket (samtidig med at I holder på CTRL)

Neste og RTU vil rydde Østersøen for spøgelsesnet

Kilde: pressemeddelelse

Nær havnen i Engure vil Neste Latvija samarbejde med det lettiske søfartsakademi og Videnskabs- og Innovationscen-tret ved Riga Tekniske Universitet (RTU) for at hente de første såkaldte spøgelsesnet fra havet – forladte eller mistede fiske-redskaber, der fortsætter med at fiske ukontrolleret i mange år efter, at de er blevet sat i havet.

I dag er net for af plastik, som brydes efter tabt, og bliver mikroplastisk Magda Jent-Verdensnatur-

det meste lavet langsomt ned- at være gået til en langvarig forurening. gena, leder af fondens Øster-

sø- og Ferskvandsprogram, siger, at ukontrollerede vandren-de net er farlige for skibe, da de kan forårsage betydelig skade ved at vikle sig rundt om propellen, men de er også en stor trussel mod biodiversiteten i Østersøen.

Det anslås, at omkring 10.000 spøgelsesnet går tabt i Øster-søen hvert år, forklarer hun.

De første net vil blive trukket op af havet nær Engure med hjælp fra dykkere. Nær havnen i Engure er der allerede blevet identificeret et skibsvrag, som dykkere vil rydde for spøgelses-net og dermed afbøde deres negative virkninger.

Spøgelsesnet blev også diskuteret på Lampa Folkemøde. Astrīda Rijkure, lektor ved RTU Latvian Maritime Academy, forklarede i en diskussion, at det er vanskeligt at identificere spøgelsesnet ved dykning i Østersøen: Havet er allerede kul-sort i en dybde på 10 meter, og vejrforholdene begrænser også vores evne betydeligt til at udforske havets dybder.

”Vi har skitser til undervandsdroner, som vil gøre det nemmere at rydde vrage for spøgelsesnet og at hente dem fra havbunden,” sagde Rijkure.

”Nu hvor Letland har formandskabet for Østersøkommissionen, er vores primære opgave at sikre gennemførelsen af Østersøhandlingsplanen og inden udgangen af 2024 at udvikle et samlet system til sporing og registrering af alle fiskenet i systemet,” sagde hun.

Solcellepark åbner i Zilupe i det østlige Letland

Forfattere: LSM.lv, Latgale Television

Et nyt solenergianlæg med en kapacitet på 2,8 megawatt er blevet bygget og taget i brug i Ludza kommune, i Letlands østlige grænseområde, rapporterede Latgale regionalt tv.

Det er et af i alt otte solcelleanlæg, som et lettisk investerings-selskab ”Saules Energy” har tænkt sig at bygge i den nærmeste fremtid med henblik på at styrke landets energiuafhængighed. Der er i alt afsat to millioner euro til etableringen.

Solenergianlægget er blevet bygget på mindre end et år, og er beliggende lige ved indgangen til byen Zilupe. Pladsen, der tidligere var en tilgroet eng, har nu 5.000 solpaneler.

”Den elektricitet, der produceres her, går videre til transformestationen, hvor den distribueres videre.

Zilupe-solkraftværket forventes at producere omkring 3.000 megawatt-timer elektricitet om året. Dette er tilstrækkeligt til at levere strøm til omkring 1.300 husstande. Primært vil den elektricitet, der produceres her, blive forbrugt af Zilupe. Der

Foto: Novadu Ziņas LTV

opleves dog et boom af solenergiproduktion i hele Letland.

Ud over Zilupe planlægger investerings-selskabet at opsætte syv nye solenergianlæg, herunder i Valmiera, Rūjiena, Inčukalna, Koknese, Carnikava, Cēsis og Daugavpils, med en samlet investe-

ring på omkring 50 millioner euro.

Letlands 'kor-haka' vækker stor opmærksomhed

Den lettiske sang- og dansefestival frembringer altid et par overraskelser, men det mest overraskende i år er uden tvivl det fantastiske syn af et mandskor, der udkonkurrerer enhver rival i korkonkurrencen ved at opføre den berømte 'haka' af New Zealands maorikrigere.

Mandskoret 'Dziedonis', under ledelse af dirigenten Uldis Kokars, lyste internettet op med deres dramatiske slutningen af koncerten, som virkelig skal ses for at blive troet. Du finder det i videoen efter denne artikel- vi anbefaler at se det hele for at se den fulde kontekst og for fuldt ud at værdsætte korets vokale færdigheder.

Haka er traditionelle ceremonier udført af New Zealands oprindelige maori-folk, men er måske bedst kendt som en rituel udfordring før kampen af landets berømte All Blacks rugby union-hold.

På trods af at være et klart hit hos tilskuere i koncertsalen og online, endte Dziedonis, som er Letlands ældste mandlige kor, på andenpladsen i konkurrencen bag Daugavpils-koret 'Forte'.

Men redaktøren af dette blad vil gøre det helt klart at det er så ekceptionelt at alle foreningens medlemmer må opleve det Så tast omhyggeligt nedenstående adresse og lyt og se. Utro-

ligt flot og kreativt. (bemærk at der er s på http)
<https://eng.lsm.lv/article/culture/music/03.07.2023-latvias-choral-haka-causes-a-sensation.a515240/>

Haveperler i Letland

Haveperler - velplejede, smukke haver og parker fulde af behagelige dufte, som bare venter på, at deres gæster skal nyde fred og skønhed. Når du planlægger en tur rundt i Letland, så kig også på en af nedenstående haver!

Ērmaņi Manor

Ērmaņi Herregårds Park blev skabt som en naturlig grøn oase – en have til fredelige gåture for at give et pusterum fra den daglige rutine. Den indeholder et af de mest fremragende lettiske arkitektoniske monumenter i træ fra det tidlige 19. århundrede - en herregård bygget omkring 1823.

Parken skabes omkring den historiske herregård med inspiration fra den oprindelige vildmark ved at bevare værdifulde træer og de naturskønne flodbugtninger. Om sommeren danner parkens atmosfære en fredfyldt kulisse for begivenheder på Ērmaņi Manor – koncerter, udstillinger, kreative workshops, seminarer og uformelle arrangementer.

Laimonis Zaķis' Irishave

Den kendte gladiolus og irisopdrætter Laimonis Zaķis ejer Irishaven nær Kandava. Denne have har den største samling af skæggede iris i Letland.

Samlingen suppleres konstant med fortsat forædling og intensiv krydsning af de nyeste ikke-hjemmehørende sorter for at skabe nye sorter, der passer til det lettiske klima - robuste og rige blomster

Rozītes" Rose Garden

Rozītes Rose Collection Garden i Sēme sogn er Dailas og Bruno Trubiņš's elskede projekt. Rosenavl praktiseres her allerede i tredje generation. Traditionen blev startet af Dailas bedstefar Pauls Salmiņš, som engang var gartner på Strutele Manor. Han uddannede mange gartnere og etablerede sin egen planteskole i mellemkrigstiden.

Selvom mange af familiens planter er gået til grunde siden Anden Verdenskrig, er deres kærlighed til jorden og blomsterne bevaret. I planteskolen avler Trubiņš-familien nye smukke

og robuste rosenarter.

Inaras have

I Salaspils, i udkanten af Riga, kan du besøge Ināra Aires Have, der er skabt som en naturlig og malerisk have for alle sanser; for befolkningen til at hente inspiration og fantasere. Omgivet af en fyrreskov, falder den næsten ind i miljøet. Den er ikke indhegnet, og nogle planter trænger frit ind i skoven, mens skovens beboere som hjorte, ræve og grævlinger ser Ināras have som deres egen og er hyppige besøgende.

Letlands statsskove Kalsnava Arboretum

De lettiske statsskove (LVM) Kalsnava Arboretum er et unikt sted – et lysegrønt miljø, hvor besøgende kan lære om og nyde mangfoldigheden af træagtige planter. Ikke-hjemmehørende træagtige planter testes her for deres holdbarhed under lettiske klimaforhold.

Besøgende på LVM Kalsnava Arboretum har mulighed for at se

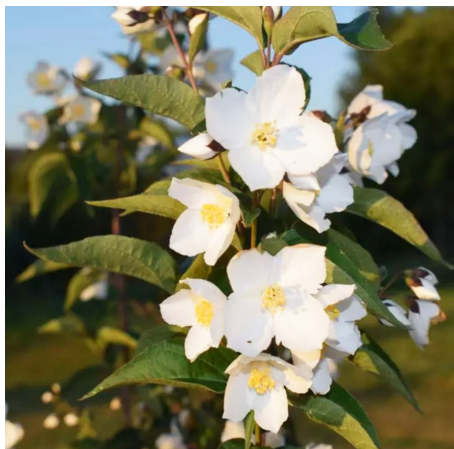
skønheden i disse ikke-hjemmehørende træplanter, for at deltage i uddannelsesarrangementer, samt modtage rådgivning om planlægning og etablering af deres egen have.

Lādes Avotiņi udstilling af urter og nytteplanter

En organisk opdrættet, udendørs funktionel udstilling af lettiske lægeplanter og urter er blevet skabt ved bredden af Auziņi-søen i North Vidzeme Biosphere Reserve – det eneste af sin slags i de baltiske lande.

Gæster inviteres til at blive klogere på det ”grønne apotek”, der er lettisk natur - en af de bedste egenskaber ved Lādes Avotiņi er muligheden for at se og føle over 300 sorter af lettiske planter, der kan bruges til at forbedre sundhed og modstandskraft.

Rauna Samlingshave

Lodzini-familiehaven i udkanten af Rauna er fængslende med sine skulpturelle planter og blomsterbede og sine rigelige samlinger af prydbuske, græsser og flerårige planter.

De gamle træer og blomsterbede har givet plads til nye. Kun den nordlige hvide ceder har vokset her siden huset blev bygget, som en hyldest til tidligere generationer. De gamle frugttræer

og bærbuske, der traditionelt findes på bondegårde, er blevet erstattet af farverige prydblomster, og den anlagte have er blevet til en have med samlinger af ejernes foretrukne plantesorter. Haven strækker sig i øjeblikket over 3 ha og omfatter 100 forskellige typer havehortensia (*Hydrangea Paniculata*), 70 forskellige falske appelsiner, 30 nibarks, 40 typer birke, 220 fyrretræer og 35 sorter af græner.

Mere information om haverne, deres åbningstider og entré, samt flere andre smukke haver i Letland og Estland kan findes på hjemmesiden for "Garden Pearls"!

Investering på 509 mio. EUR i lettisk energiuafhængighed

Forfattere: LSM.lv

I løbet af de næste ti år vil 509,8 millioner euro blive investeret i det lettiske eltransmissionssystem, hvoraf 135,8 millioner euro vil blive finansieret af EU-midler.

Der bliver foretaget grundlæggende ændringer i netværkets infrastruktur og ledelsesteknologier, som vil være fuldt forberedt til synkronisering med det europæiske kontinent i 2025. "Afbrydelse af det lettiske elforsyningsssystem fra det russisk- og hviderussisk-kontrollerede netværk er en nøglebetingelse for at sikre Letlands energiuafhængighed."

Den lettiske udviklingsplan for transmissionssystemet ser også på dynamikken i forbindelsen mellem vedvarende ener-

gikraftværker og eltransmissionen, herunder potentielle sammenkoblinger mellem Letland – Sverige og Østersøen – Tyskland, som fremover vil kunne sikre eksportkapaciteten af elektricitet produceret i Letland.

Letland vil gennemføre ambitiøse vindenergiprojekter

Hvis de private udviklere og staten virkelig gennemfører de nuværende planer for de kommende år med at etablere vindmølleparker, vil driften af sådanne generatorer kunne producere elektricitet til mere end halvdelen af Letland.

Vindenergi udgør i øjeblikket knap tre procent af Letlands elproduktionsbalance. Situationen kan ændre sig dramatisk i løbet af et par år, hvor kraftige vindmølleparker i den private sektor forventes at blive etableret i 2025, for eksempel i tørve-moser i Jelgava kommune.

Samtidig er miljøkonsekvensvurderingsprocedurerne i en række andre bygherrers projekter i gang.

Sidste år dækkede Letland selv 70 procent af sit elforbrug.

Det må derfor forventes, at den producerede el i teorien kan række til eget forbrug om få år.

Der pågår forhandlinger om for eksempel udvikling af en ny forbindelse til Tyskland og forhandlinger om en ny forbindelse til Sverige.

Forfattere: LSM.lv, Edgars Kupčs (producenter af Latvijas Radio Ziņu dienesta)

Letland sender vandrensningsanlæg til Kakhovka-dæmnings ofre

Foto: Latvijas Televīzija

Forfattere: Mihails Nikulkins, Aleksandra Straume (LTV Ziņu dienests)

Byrådet i Riga og sammenslutningen ”Tev” oplyser at Letland vil sende en vandrensningsstation produceret i Letland til Ukraine for at hjælpe Kherson-området, hvor hundredtusindvis af mennesker er uden adgang til drikkevand efter ødelæggelsen af Kahovka dæmningen.

Watex mobile rensestation, som vil blive sendt til Ukraine, renses vand for både kemiske og mikrobiologiske forurenende stoffer – op til 99,5%. Stationen er i stand til at rense 2.000 liter i timen.

Projektet bliver finansieret af byrådet i Riga med samlede omkostninger på ca. EUR 49 tusind. Velgørhedsportalen "Ziedot.lv" vil nu starte en indsamling til endnu en station.

Det lettiske energimarked: muligheder og udfordringer

At navigere på det lettiske energimarked kan være en kompleks bestræbelse med både muligheder og udfordringer. Letlands energimarked er kendetegnet ved en mangfoldig blanding af energikilder, herunder vandkraft, biomasse, naturgas og olie. Landet har gjort betydelige fremskridt i de seneste år med at diversificere sit energimix og reducere sin afhængighed af importerede fossile brændstoffer. Letland har vist sig som en regional leder inden for udvikling af vedvarende energi, hvor vandkraft tegner sig for omkring 50 % af landets samlede elproduktion. Dette skyldes i høj grad tilstedeværelsen af Daugava-floden, som er en sikker kilde til vandkraft.

Udover vandkraft har Letland også gjort fremskridt i udviklingen af andre vedvarende energikilder, såsom biomasse og vindkraft. Landets store skove udgør en betydelig kilde til biomasse, som kan bruges til både opvarmning og elproduktion. Samtidig gør Letlands kystnære beliggenhed og relativt flade terræn det til et attraktivt sted for udvikling af vindkraftprojekter.

På trods af denne positive udvikling står Letland stadig over for en række udfordringer på sit energimarked. Et af de mest presserende spørgsmål er landets aldrende energiinfrastruktur, som har behov for betydelige investeringer og modernisering. Dette omfatter ikke kun elproduktionsanlæg, men

også transmissions- og distributionsnet, som er afgørende for at sikre pålidelig levering af elektricitet til forbrugerne. Den lettiske regering har erkendt behovet for infrastrukturinvesteringer og har skitseret planer om at opgradere landets energinetværk, men omfanget af udfordringen er fortsat betydelig. En anden udfordring, som det lettiske energimarked står over for, er dets afhængighed af importerede energiressourcer, især naturgas. Mens Letland har gjort fremskridt ved at reducere sin afhængighed af russisk gasimport, er landet stadig stærkt afhængig af importeret naturgas for at dække sit energibehov. Dette udsætter Letland for potentielle forsyningsafbrydelser og prissvingninger, hvilket kan have negative konsekvenser for både forbrugere og virksomheder. For at løse dette problem har Letland arbejdet på at diversificere sine gasforsyninger under udviklingen af nector-rørled-vil forbinde netværk med Finlands.

Efterhånden globale energifortsætter udvikle sig, potentialet til

nøglespiller på det regionale energimarked ved at udnytte sine vedvarende energiressourcer og strategiske placering. Men at realisere dette potentiale vil kræve fortsatte investeringer, innovation og samarbejde mellem den offentlige og den private sektor. Ved at navigere i disse muligheder og udfordringer kan Letland positionere sig som førende i overgangen til en renere og mere bæredygtig energifremtid.

ningskilder, gennem Balticconningen, som landets gas-Estlands og

som det gilandskab med at har Letland at blive en

Riga TechGirls lancerer internationalt program for NGO'er i samarbejde med Google

Kilde: pressemeddelelse

Riga TechGirls har lanceret sit første program, der er tilgæn-

geligt for alle internationalt. Programmet, en digital masterclass kaldet Digital ABC, fokuserer på at udvikle digitale færdigheder for dem, der arbejder i NGOsfæren.

Programmet er

gratis at deltage i takket være et partnerskab med Google, og alle deltagere er velkomne, uanset køn eller geografi.

”Som NGO kender vi alt for godt hverdagens kampe, og vi ved, hvordan digitale færdigheder og værktøjer kan hjælpe med at overvinde dem. De kan gøre teamwork mere effektivt, lette samarbejdet mellem partnere og målgruppen samt frigøre den vigtigste ressource – tid.

Det første program for et internationalt forum.

Riga TechGirls har været vært for snesevis af programmer, som mere end 22.000 personer har gennemgået for at forbedre deres tekniske færdigheder. Dette er det første program, der er åbent tilgængeligt for et internationalt publikum.

Programmet Digital ABC afholdes online og på engelsk og tilbyder fuld fjerndeltagelse. Det vil sætte fokus på at udvikle færdigheder, som NGO'er kræver mest i deres arbejde. Programmet består af en række masterclasses, opdelt i fire moduler, der lægger vægt på produkt- og projektledelse, data, digitale værktøjer og ny teknologi.

Behovet for at oprette sådanne mesterklasser stammer fra den kendsgerning, at mange fagfolk ofte ikke er uddannet i digitale færdigheder og værktøjer, men alligevel, når de arbejder i det 21. århundrede, vil deres arbejde og effektivitet have stor gavn af øget læsefærdighed og komfort ved at bruge den teknologi, der er tilgængelig i dag.

Ansøgninger til Digital ABCs-programmet er åbne - programmet begynder den 18. september og fortsætter indtil den 6. december 2023.

Styrkelse af kvinder og piger

Riga TechGirls er en non-profit organisation, der fokuserer på at uddanne og inspirere kvinder og piger om teknologi. Ud over at styrke kvinder og piger, har Riga TechGirls i de senere år sat fokus på undervisning i digitale færdigheder og værktøjer til forskellige vigtige dele af samfundet, såsom lærere, kreative og sundhedsprofessionelle.

Kæmpe 'puzurer' udstillet i Sigulda

Foto: Publicitātes attēls

Forfattere: LSM.lv

Omkring 100.000 sugerør er brugt i en kæmpe 'puzur' lavet af Ārija Bērze, som skal pryde den store scene i kulturcentret Siguldas Devons.

'Puzurerne', et geometrisk ornament, der traditionelt er lavet i eftersommeren af strå. Ovennævnte puzur er cirka 4,5 meter høj og 4,5 meter bred og er det hidtil mest ambitiøse kunstnerværk ifølge repræsentanter for kulturcentret.

Verdensmesterskabet i landevejsløb i atletik Riga 23

30. SEP - 1. OKT 2023

Velkommen til Riga, hjemsted for verdensmesterskaberne på 21 km, 5 km og landevej.

Agate Caune imponerer ved verdensmesterskaberne i atletik

Agate Caune fra Letland leverede en heroisk præstation og vinder en plads i verdensmesterskabsfinalen

Caune brød væk fra feltet på den indledende omgang og holdt fast og kvalificerede sig til 5.000 m finalen i en personlig bedste tid.

Aftenssessionen på dag 5 ved verdensmesterskaberne i atletik 2023 leverede en række bemærkelsesværdige løb, men det var den elektrificerende præstation fra det 19-årige lettiske fænomen Agate Caune, der stjal rampelyset. Da Caune konkurrerede i kvindernes 5.000 m heats, viste Caune sin styrke og tog en plads i finalen gennem et vovet udbrud fra flokken lige fra første omgang.

Upåvirket af tilstedeværelsen af verdensmestrene Gudaf Tsegay fra Etiopien og Beatrice Chebet fra Kenya i hendes heat, viste Caune sin tillid til sin træning. Hun rykkede frem og etablerede en føring på næsten 40 sekunder.

Break the Loop

En app, der hjælper med at holde fast i positive vaner

Sammenligning dræber dig!

Break the Loop, en mobilapp, forudsiger, hvornår en bruger har til hensigt at give op og hjælper dem med at forlade den negative tankespiral, hvilket giver dem mulighed for at opretholde positive vaner på lang sigt og nå deres mål med glæde. Teamet bag appen har ambitioner om at implementere væsentlige nyskabelser i den eksisterende multi-milliard-dollar digitale selvhjælpsindustri.

Break the Loop-teamet sigter mod at frigive betaversionen af appen omkring jul, da nytår er det tidspunkt hvor flest mennesker sætter personlige mål, selvom størstedelen aldrig når dem.

ED

Vilis Pludons

Vilis Pludons, ses også med fødenavnet Vilis Pludonis, blev født den 9. marts 1874 i Bauskas pinsmuiza "Lejenieki" i Ceraustes Pagasts, som er en landkommune i Bauskas Region. Ceraukste ligger ved Stabulites bredder ca. 9 kilometer fra Bauska.

Det viste sig hurtigt, at Vilis var en meget

begavet dreng med alsidige interesser. Hans bedstemor har haft stor indflydelse på lille Vilis, da hun fortalte ham mange eventyr, og tillige var hun en stor kender af de lettiske folkeviser. De smukke naturomgivelser omkring hans fødehjem har haft stor indflydelse på de temaer, vi finder i Pludons forfatterskab.

Den lille foretagsomme Vilis arrangerede teaterforestillinger sammen med sine brødre, og udgav et skrift med sine digte og komponerede sågar heltepos.

Da Vilis var 10 år gammel, begyndte han sin skolegang i Bauskas Pilzmuizas kommuneskole. Her lærte han at tegne, spille klaver, valdhorn og orgel. I skoleårene læste han russisk og lettisk litteratur, og han blev meget betaget af Lermontovs, Puskins og Auseklis naturbeskrivelser. Auseklis var en lettisk digter og pædagog, som døde kun 29 år gammel. Lermontov, der døde i en duel, er forfatter til romanen "Vor Tids Helt". Pusjkin, anses for at være grundlægger af den russiske litteratur. Pusjkin er forfatter til Boris Gudunov og Jevgenij Onegin.

I 1890 forsøgte Pludons at komme ind på Gorgu Landbrugsskole. Året efter, i 1891, begyndte han at læse til lærer på

Baltijas Lærerseminarium i Kuldiga. Mens han læste, skrev han digte under navnet Pludons. I 1895 udkom hans første digtsamling "Firmie Akordi". De Første Akorder. Digteren, litteraturkritiker T. Zeiferts hjalp ham med at få udgivet digtsamlingen. I 1895 begyndte den 21 -årige Vilis Pludons som lærer i Liezere Skole. Liezere er en lille landsby med ca. 200 indbyggere. Landsbyen ligger 25 kilometer fra byen Madona. Den unge Vilis havde netop fået optaget sine første digte, og det gjorde et stort indtryk på Anna Melbarde, der nærmest forgudede den unge mand, men det var hendes datter, den unge Elfrida, som Vilis faldt for.

Vilis Pludons arbejdede som lærer i Liezere i 2 år. I 1897 fik han en lærerstilling i Bigaunsciems, hvor han var et år, og her begyndte han at skrive om fiskernes liv. Livet i Jurmala ved Riga beskrev han i digtet "Divas Pasaules", To verdener. Det er ikke et smukt billede af livet i Jurmala, som Pludons beskriver.

Fra 1898 arbejdede Vilis Pludons som lærer ved Rigas pilsētas Elementarskola, og fra 1901 arbejdede han på Draudzīnas Gimnazija og i andre skoler i Riga, I 1901 får han udgivet Atraitnes Dels, Enkens Søn og samme år også Maza Andula pirmas bernibas Atminas. Lille Andulis Første Barndoms minder. Atraitnes Dels hører absolut til det bedste, Pludons har skrevet.

I 1903 får han udgivet bogen Baigi, Angst, men samme år bliver Vilis Pludons gift med lærerinden Otilija Kuca, med hvem han får to børn i et meget kort ægteskab. Efter skilsmissen rejste Otilia med børnene til Rusland og senere til Minsk. I 1904 møder Vilis Pludons igen Elfrida Melbarde, og de bliver gift i Liezere. Brylluppet fandt sted, da Elfrida blev myndig. I dette ægteskab bliver den unge Vilis far til 7 børn.

Den bedste patriotiske poesi findes i digtsamlingen "No Nakts Lidz Ritam". "Fra Nat til Morgen", temaet folkets kamp for et selvstændigt Letland mestrede Pludons at skrive om i sin

poesi.

I årene op til Første Verdenskrig skrev Pludons Dzives Simfonija, Livets Symfoni og Salgales Mada Loms. Ligeledes skal nævnes Fantazijas Par Pukem. Fantasi Om Blomster.

Pludons var også aktiv på andre områder. I 1905 deltog han i en lærerkongres, og efter Første Verdenskrig, i 1917, deltog han i en kongres i Valmiera, og på den tid blev det lettiske folk velsignet med digtet Latvju Himna. Samme år holdt Pludons tale på lærerkongressen i Terbate og blev indvalgt i Den Lettiske Lærerforenings Bestyrelse.

Efter Anden Verdenskrig, især i begyndelsen af 1920-erne udkommer der flere af Pludons værker; blandt disse skal nævnes No Nakts lidz Ritam, Fra Nat til Morgen, 111 liriski dziesmu, Vitola Stabulite, Den Lille Pilefløjte, Eza Ka zocins, Saule un Smiltis, Sol og Sand, Pat Tevzemi un Brivibu, For Fædreland og Frihed, Muzas Mirkli, Livets Øjeblikke, Ta Zeme ir Musu, Dette Land er Vort.

For at læseren kan sætte sig lidt ind i Pludons forfatterskab, har jeg valgt at fremhæve enkelte udgivelser.

Maza Andula Firmas Bernibas Atminas.

I denne lille bog på 71 sider fortæller Pludons om den lille dreng Andolis syn på den verden, som omgiver ham. Drengens øjne ser på forældrenes gøren og laden, og han ser også på landsbyens indbyggere og lægger mærke til deres tale og skikke.

Den, som Andolis holder mest af, er den venlige, modige og afholdte lokale smed Klavs, som lærer Andolis mange ting. Pludonis siger, at fortællingen om lille Andolis også er en opfordring til læseren om at mindes sin barndom.

Fantazijas Par Pukem.

I denne bog, der udkommer i 1911, fortælles om, at blomster som alt smukt tiltrækker, besjæler, inspirerer og også sløver heltens følelser og svækker viljen. Den unge mand i denne historie når til livets yderste grænse af menneskets undergang, men så finder han styrke og vender tilbage. I denne bog, Fantasien om Blomster, benytter Pludons mange meta-

forer og kunstneriske udtryk. Han personificerer blandt andet blomster.

Pasaka Par Vilku.

Det fortælles i dette eventyr, Eventyret om ulven, at det var forår præget af frost og dyb sne. Ja, hvorfor spørger folk, og der er mange meninger om det. Der er dem, der hævder, at det er fordi, at skaderne holder deres haler mod vinden aske-dag, og at en mystisk epidemi bryder ud, som så forstærker menneskenes overtro, og til sidst vil ulvene flakke frit omkring.

Atraitnes Dels.

Atraitnes Dels, Enkens Søn, er absolut noget af det mest tankevækkende, som Pludons har skrevet. Atraitnes Dels havde han allerede haft til hensigt at skrive i midten af 1890-erne, men den blev først skrevet i 1900, da han boede i Riga. Pludons har sagt, at han blev tilskyndet til at skrive Atraitnes Dels, fordi han tænkte meget på sin kære bror, som rejste afsted til Peterburg for at studere, men i byen levede han under kummerlige forhold, og han bliver syg og dør.

I Atraitnes Dels fortæller Pludons om en fattig ungs mands tragiske kamp for at få sig en uddannelse og om den ungs mands skæbne i den tid, hvor Atraitnes Dels blev skrevet. Digtets tema er, hvor tynd en skillevæg der er mellem at nå højderne og så at falde ned. Det lykkedes dog flere unge letter at få sig en uddannelse, også unge fra arbejderfamilier nåede deres mål, selv om vejen var meget vanskeligere for dem, men de var ikke uopnåelige, de forskellige højere uddannelser.

Den unge mand i Atraitnes

Dels er meget målbevidst og ønsker at nå sit mål. Dog er han helt blind for, at hans drøm fjerner sig fra ham, på grund af hans vanskelige materielle vilkår.

Atraitnes Dels består af 3 digte.

1. Enkens søns afsked med moderen.

2. Rejsen til Sct. Petersburg.

3. Den unge mands kamp og undergang.

Sønnens og moderens dialog i del 1 afslører forholdene i hjemmet, deres liv i en verden præget af fattigdom og også sønnens tanker om en god fremtid. Moderen advarer sønnen, fordi hun ved, at sønnen vil komme ud for mange vanskeligheder, men det skræmmer ikke sønnen.

Afskeden. Atvadisanas.

Lillemor, hører du, den har allerede slået tre, tiden er nu kommet til at tage sko på og gøre sig færdig. Lillemor, den har allerede slået tre. Jeg må tage af sted på den lange rejse. Vent min lille søn til det bliver morgen, vent lille søn til det bliver morgen, snart kommer det øjeblik, hvor jeg må tage afsked.

Jeg er så lykkelig, så lettet om hjertet; vinger, ja havde jeg vinger, ville jeg flyve. Jeg er så lykkelig, så lettet om hjertet, lillemor, jeg ser, at du er ved at græde.

Nu vil jeg forblive her i det smalle hjørne mellem de mørke vægge. Søn!, her vil jeg blive alene.

Hold ud lille mor, snart løber tiden ud. En frygtelig plage vil ramme dig. Vær tålmodig lillemor, snart løber tiden ud; lykken omfavner os som et blidt forår.

Forårsdrømme min søn, jeg døser hen i sand, tilbage er en eneste drøm om dig, Forårets drømme min søn. Jeg døser hen i sand; i hjertet er alt stille som på kirkegården.

Et liv på eleksir, det var mig, og de som spiste, drak og lo, min søn. Det var også mig.

Jeg vil klæde dig på i silke og fløjls lillemor, og din trætte hånd

tager jeg under min hånd og klæder dig på i silke og fløjl og fører dig til dækket bord.

Rejs min lille søn, lad Gud være med dig, her er ”en lille høne” , den kan du spise på vejen. Lad Gud være med dig kom blot, når jeg dør for at begrave mig.

Vilis Pludons Museet Lejinieki.

Det blev grundlagt i 1968, ligger i Ceraustes Pagasts og er Vilis Pludons barndomshjem, hvor hans forældre boede i 1870-erne. Efter forældrenes død overtog Vilis Pludons ejendommen, men i 1904 solgte han den. Herefter havde ejendommen flere ejere, inden Vilis Pludons købte ejendommen tilbage i 1911.

Efter Første Verdenskrig begyndte Pludons at renovere stuehuset og stalden, laden og badstuen. Til at hjælpe på gården havde Pludons flere medhjælpere. De bearbejdede gårdens jorder og passede kvæget.

Vilis Pludons Museet, blev fra starten støttet af Bauskas Kunstmuseums direktør Leimonis Liepa og af ansatte ved J. Rainis Litteratur og Kunstmuseum.

I slutningen af 1960-erne påbegyndte man arbejdet med at istandsætte museets stuehus og omgivelser, og man etablerede Dzejnieka Taka, Digterens Sti. Senere, i 1970-erne, blev museets omgivelser udsmykket med billedhuggeren M. Sauris kunst.

I 2011 blev Pludons Museet sluttet sammen med Bauskas Kunst og Regionsforsknings Museum, men siden 2015 fungerer

Pludons museet som et selvstændigt Museum.

I museets bygninger findes flere udstillingsgenstande. Grupper indtil 20 personer tilbydes rundvisning på museet samt oplysninger om Pludons liv og forfatter skab. Rundvisningen på museet koster 10 Euro + museets indgangsbillet.

I 1938 lykkedes det for Vilis Pludons at anlægge Pludons Kirkegård for sine opsparede midler. Vilis Pludons svigersøn arkitekt A. Berzins projekterede en kirkegårdsport efter ønske fra Vilis Pludons. I 1940 blev Pludons stedt til hvile her.

Et mindesmærke for Pludons er opført i Saules Darza, Solens Have, i Bauska. Monumentet er skabt af Girts Boras. Som noget særligt, er det skabt af metaldele, som er blevet sammensmeltet og skabt som et blad, som funkler, glitrer, når solen skinner. Digteren Pludons er meget livagtigt skabt i metal stående ved bladet.

Vilis Pludons, modtog ”Triju Zvaigznu Ordenis” trestjerneordenen, som er en civil orden, som blev oprettet i 1924 i anledning af republikken Letlands oprettelse. Ordenens motto er. ”Per aspera ad astra.” Gennem trængsler til stjerner.

De bedste hilsener til bestyrelsen for Foreningen Danmark - Letland og til de ansatte på Letlands Ambassade i København.

Olav Ernstsens

Bestyrelsen

	Kirsten Gjaldbæk 2700 Brønshøj Formand	3871 1825 Kirsten.gjaldbaek@gmail.com
	Niels Bendix Knudsen Lille Havelsevej 86 3310 Ølsted Næstformand	mobil 4031 2345 nbendix@mail.com
	Dita Schultz 4621 Gadstrup Eventkoordinator, Web supporter.	mobil: 4075 4680 dita.schultz@gmail.com
	Lis Nielsen Rosenlundsvej 8 3650 Ølstykke Redaktør	mobil 2344 4179 Lishazel18@gmail.com
	Holger Pyndt 2700 Brønshøj Næstformand	holger.pyndt@gmail.com mobil 40434603
	Anda Dyrhund-Parbst 3000 Helsingør Kasserer og Webmaster	mobil 2016 0963 anda.parbst@gmail.com
	Peter Fjerring 2000 Frederiksberg Suppleant	mobil 2025 1783 peterfjerring@hotmail.com

Foreningen....

Foreningen Danmark-Letlands medlemsblad udsendes til alle medlemmer.

Indlæg og udklip er meget velkomne og sendes til redaktør Lis Nielsen (lishazel18@gmail.com). Vi kan ikke love at bringe alle indlæg, ligesom vi forbeholder os ret til at redigere i det indsendte. Vi ser gerne at artikler på engelsk eller lettisk er oversat når vi modtager dem.

Foreningen Danmark-Letland er stiftet i august 1992 i København af en kreds af private personer med interesse for Letland.

Formålet med foreningen er:

På alle måder at styrke og udvikle venskab mellem det lettiske og danske folk, samt oplyse om Letland.

Som medlem af foreningen kan optages enkeltpersoner, husstande, foreninger, virksomheder, kommuner, menigheder, organisationer mv. med interesse for dansk-lettiske relationer.

Foreningen er landsdækkende. De fleste arrangementer finder sted i Københavnsområdet, men der opfordres til lokalt arbejde også andre steder i landet.

Indmeldelse i Foreningen Danmark-Letland sker ved henvendelse/indbetaling til kasserer Anda Dyrhund-Parbst.

Foreningens girokonto er: 07 736 54

PS. Der bliver ikke udsendt girokort da det kun bruges af få. Bankoverførsel via netbank sker til:

Danske Bank, reg. 1551, konto 000 0773 654

Mærk venligst betalingen

”kont årstal navn” (kont 2020 P. Pedersen)

Årskontingent:

Enkeltpersoner	300 kr.
Husstande	400 kr.
Unge under 26 og pensionister	250 kr.
Organisationer m.m.	550 kr.

Nyttige adresser

Letlands Ambassade i Danmark,

Rosbæksvej 17, 2100 København Ø
Tlf. 3927 6000

embassy.denmark@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv/copenhagen

Ambassadør: Inga Skujina

Ambassadørens sekretær Inese Buike

Rådgiver/diaspora Liga Usilenoka

House Manager: Valdis Bormanis

Den Danske Ambassade i Letland,

Pils iela 11, Lv-1863 Riga, Latvia

Tlf. +371 6722 6210

rixamb@um.dk, www.ambriga.um.dk

Ambassadør:

fleste@um.dk

Konsul/Attaché:

+371 6722 6210 ext. 16 /mob. +371 2612 1002

Det Danske Kulturinstitut i Riga,

Mūkusalas iela 3, Riga, LV-1423, Letland

Tlf.+371 728 99 94

Tlf.+371 728 82 21

[mailto: dki@dki.lv](mailto:dki@dki.lv)

Leder: Lizaveta Dubinka-Hushcha

Det Danske Kulturinstitut i København

Vartov, Farvergade 27 L, 2. sal, 1463 Kbh K

Adm. direktør Camilla Mordhorst

Tlf.: +45 5219 5116

mail@danishculture.com

Foreningens hjemmeside: www.danmark-letland.dk

Webmaster: Anda Dyrland-Parbst

Kode til at se seneste numre af bladet: vairalat

KALENDER for 2023

Lør. 16. sep 14:30

KĀRLIS BARDELIS,

i kulturhuset Kilden, Nygårds Pl. 31,
2605 Brøndby, se plakat herunder

Man 2. okt 19:00

Ivars Silis, fotograf og forfatter:

”Slædespor” oplevelser i Grønland, med
musikalske indslag af det lettiske kor

In Corde Meo og det Grønlandske kor

Aavaat, i Lutherkirken, Randersgade 5,
2100 Kbh Ø, se nærmere på side 2 om

tilmelding: <https://pasakumi.nemtilmeld.dk/5/>

KULTURHUSET KILDEN, Nygårds Pl. 31, 2605 Brøndby
Saturday 16th of September at 14:30

MEET & BE INSPIRED BY
“BORED OF BORDERS” CAPTAIN
KĀRLIS BARDELIS
Learning and Cognitions provided by the Ocean

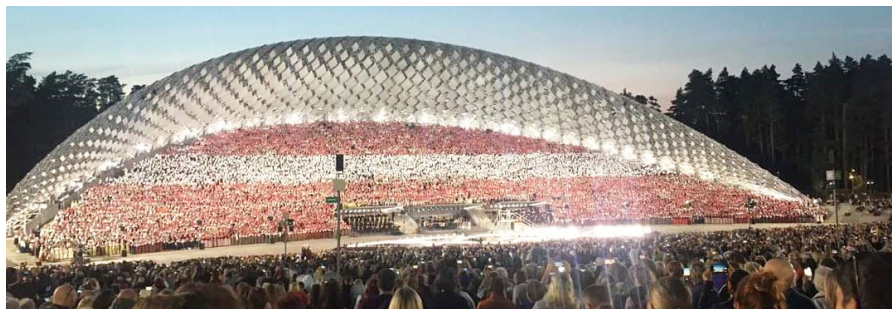
A story about human-powered circumnavigation around the world, based on the lessons learned from his own experience. Lecture will include short videos, pictures in the form of a presentation - rich in true emotions, humour and inspiration.

The event is organized in collaboration between

 LATVIEŠU BIEDRĪBA
KOPENHAGENĀ
LĒTUVI BIEDRĪBA
KOPENHAGENĀ

 Foreningen
Danmark - Letland

Under koncert Tīrums Dziesmas cels.

Det forenede lettiske kor fra Danmark